

Kurysh N. K.,
 orcid.org/0000-0001-5864-8502

REALIZATION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL ACTIVITIES AS A MODERN TREND IN THE DEVELOPMENT OF EDUCATION: REGIONAL PECULIARITIES

The article presents the organized research on the implementation of innovative educational activities on the basis of educational institutions of Chernivtsi region under the coordination of the Institute of Postgraduate Pedagogical Education of Chernivtsi region.

The author analyzes the regulatory framework and modern challenges of society that facilitate and motivate the implementation of innovative educational activities as a modern trend in the development of education and defines such key concepts as "innovation activity", "innovative educational activity", "practice-oriented innovation project", "research pedagogical experiment" and others.

The author has monitored current trends in the organization and regional peculiarities of the implementation of research pedagogical experiments and innovative educational projects on the basis of educational institutions in the Chernivtsi region, using the capabilities and resources of the Institute of Postgraduate Pedagogical Education. The results of the developments in the course of innovative educational activities and their popularization among the educational community are determined.

In the course of the study, a survey of heads of educational institutions was organized to study the realization and prospects for the implementation of educational innovation projects/experimental work in the Chernivtsi region's education system, to increase the involvement of pedagogical staff of educational institutions in the region in the implementation of innovative and experimental educational activities at the regional level. Based on a survey of heads of educational institutions, the article analyzes the participation and implementation of innovative activities and outlines promising areas for experimental research and the launch of new innovative projects/research and experimental work in institutions, taking into account current challenges and the process of reforming the education system.

Key words: reform, innovative activity, innovative educational activity, project, practice-oriented innovative project, research pedagogical experiment.

Дата надходження статті: 14.08.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент Цуркан М. В.

УДК 373.3/.5.07(477)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi54.488>

Онаць О. М.,
 orcid.org/0000-0003-3323-1289

Чижевський Б. Г.,
 orcid.org/0000-0002-7878-1180

ТЕОРЕТИКО-МЕТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОДЕЛІ КЕРІВНИЦТВА ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті визначено теоретико-методологічні аспекти державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва закладами загальної середньої освіти в сучасних умовах, що є особливо важливим в умовах війни, воєнного стану та підготовки до післявоєнного відновлення України та її освіти, зокрема обґрунтовано два основоположні, на думку авторів статті, методологічні підходи – людиноцентричний та системний; зазначено, що методологія державно-громадського керівництва ЗЗСО як демократичної моделі має особливості

*© Онаць О. М.

*© Чижевський Б. Г.

як філософська, юридична та педагогічна категорії, та розкрито їх змістовне наповнення; окреслено засадничі принципи за результатами дослідження; доведено, що сучасне державно-громадське управління ЗЗСО є складною, динамічною категорією, що передбачає використання комплексу заходів дослідження, які утворюють відповідний категоріальний апарат. Цей процес досить різноманітний за своїми організаційними, супровідними, контрольними формами, змістом, моделюванням, методами реалізації та засобами конструювання; зроблено висновок, що державно-громадське управління як демократична модель керівництва ЗЗСО – це система, яка фокусується на процесах співорганізації та вдосконалення, спільному визначенні сукупності внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків, взаємозв'язку й розвитку, ролі середовища в цих процесах, коли потребує врегулювання суперечливе співвідношення позитивної й негативної діяльності партнерів, їх рівнозначного впливу в державно-громадському управлінні, дотримання принципів демократії, гуманізму в організації самоврядування й співуправління в управлінні закладом освіти, продуктом якого має бути узгоджений інноваційний розвиток системи й підсистем, соціальний порядок загалом і правопорядок зокрема, активність і компетентність усіх суб'єктів.

Ключові слова: державно-громадське управління, теоретико-методологічні аспекти, заклади загальної середньої освіти, демократична модель керівництва, методологічні підходи, принципи.

Постановка проблеми. Освіта завжди була й буде найважливішою умовою інноваційного соціально-економічного й соціально-культурного розвитку суспільства, вагомим чинником консолідації, об'єднання й державотворення, основою розвитку особистості, суспільства, нації й держави, запорукою майбутнього України. Вона є найбільш масштабною і людиномісткою сферою українського суспільства, визначальним чинником його політичної, соціально-економічної, культурної й наукової організації та управління освітою, а тому має надзвичайно важливе значення, оскільки впливає і на рівень організації освітнього процесу, і на його результативність.

Сучасна теорія управління у сфері загальної середньої освіти перебуває в активній стадії оновлення методологічної парадигми, що передбачає його демократизацію, запровадження дієвого державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва, яка б відображала внутрішні тенденції розвитку системи освіти, стрімких, суперечливих і масштабних трансформацій, змін, реорганізацій, перетворень у поєднанні з політичними, законодавчими, правовими, економічними, соціальними, культурними й інформаційними процесами і явищами.

Актуальність проблеми дослідження полягає в тому, що складність, динамічність, багатовекторність і багатогранність освітніх і управлінських завдань, які розв'язуються органами управління освітою в умовах децентралізації, зокрема сучасними закладами загальної середньої освіти (надалі – ЗЗСО), посилюють значення теорії та методології управління як складової педагогічної науки, що розробляє моделі, алгоритми, логістику, шляхи й засоби подальшого вдосконалення функцій, форм і методів роботи органів управління освітою і керівників закладів загальної середньої освіти. Знання ж філософії, методології управління є одним із визначальних засобів отримання об'єктивного істинного знання для ухвалення науково вивіреного, практично перевіреного, правового рішення та обґрунтованих дій.

Визначення теоретико-методологічних аспектів державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва ЗЗСО необхідне також для усунення наукових, дисциплінарних меж між природничими, соціально-гуманітарними, суспільствознавчими дисциплінами, збагачення педагогічної науки новими теоретичними концепціями, моделями, ідеями, розроблення високоякісної методологічної бази зі створення прогресивних освітніх теорій, забезпечення методологічного і теоретичного підходів до реалізації оптимальної демократичної моделі

керівництва закладами загальної середньої освіти, поєднання різноспрямованої діяльності державних і суспільних суб'єктів, що пов'язані з функціонуванням і розвитком системи освіти і закладів освіти, в інтересах суб'єктів освітнього й управлінського процесів, суспільного сектору і державної влади.

Аналіз досліджень. Важливе значення для осмислення досліджуваної проблеми державно-громадського управління освітою і закладами загальної середньої освіти, демократизації освітнього й управлінського процесів мають напрацювання вітчизняних науковців і практиків, зокрема І. Беха, Є. Березняка, А. Бойко, М. Босенко, А. Гошка, Л. Даниленко, М. Дарманського, Г. Єльнікової, О. Захаренка, С. Калашнікової, Л. Калініної, Л. Карамушки, С. Корольок, Є. Краснякова, В. Кременя, В. Курила, Н. Лісової, В. Лугового, В. Маслова, О. Михасюк, В. Олійника, В. Огнев'юка, О. Онаць, І. Осадчого, Л. Паращенко, О. Пастовенського, Н. Побірченко, Т. Подорожної, С. Сисоевої, О. Топузова, В. Хайруліної, Б. Чижевського, В. Шепотька та інших.

Але недостатньо дослідженими залишаються питання визначення й переосмислення теоретико-методологічних аспектів державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти як оптимальної демократичної моделі керівництва ЗЗСО в умовах децентралізації управління освітою, обґрунтування співвідношення впливу й рівнів взаємодії держави, суспільства й особистості на демократичність процесів у системі загальної середньої освіти й закладах освіти; механізмів активної взаємодії всіх суб'єктів освітнього й управлінського процесів.

Метою статті є визначення теоретико-методологічних аспектів державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва закладами загальної середньої освіти в умовах децентралізації й розвитку місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Управління освітою і закладами загальної середньої освіти, в якому поєднується різноспрямована діяльність державних і суспільних суб'єктів, що пов'язані з функціонуванням і розвитком системи освіти і закладів освіти, в інтересах суб'єктів освітнього та управлінського процесів, суспільного сектору і державної влади отримало назву «державно-громадське».

У Законі України «Про освіту» записано: «Державно-громадське управління у сфері освіти – це взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства з метою прийняття ефективних управлінських рішень та задоволення суспільних інтересів у сфері освіти» [5, с. 70].

Тобто можна зробити висновок: сучасне державно-громадське управління ЗЗСО є складною, динамічною категорією, що передбачає використання комплексу заходів дослідження, які утворюють відповідний категорійний апарат. Цей процес досить різноманітний за своїми організаційними, супровідними, контрольними формами, змістом, моделюванням, методами реалізації та засобами конструювання.

Основоположним аспектом дослідження такої складної управлінсько-організаційної категорії, як державно-громадське управління, що є втіленням демократичної моделі керівництва ЗЗСО, є формування принципової методологічної орієнтації на об'єкти освітнього процесу й управління, структуру закладу освіти, механізми функціонування й розвитку, а також необхідні для цього дослідницькі процедури й засоби, і передбачає розкриття змісту обраних для дослідження їх головних компонентів, які відіграють важливу роль у сучасних умовах і які неможливо було б виявити за допомогою традиційного теоретико-педагогічного підходу, хоча це і не вичерпує повністю проблеми дослідження.

Український учений В. Андрущенко справедливо зауважує, що особливе значення в розвитку теорії державно-громадського управління закладом освіти відіграє філософія освіти, яка «має спрямовувати освітній процес на майбутнє, вивести його з минулого у сучасність, орієнтувати його на розв'язання проблем, а не на засвоєння готового знання» [1, с. 433].

Автор підкреслює спрямованість у майбутнє України державно-громадської форми управління освітою та її доцільність, що підтверджується історією: «Від Київської Русі, через Козацтво, Гетьманщину й до драматичної долі Центральної Ради В. Винниченка, М. Грушевського та держави П. Скоропадського Україна завжди прагнула організованості (інтеграції, цілісності) й динаміки, намагалася забезпечити громадянську стабільність й розширити діапазон соціального реформування» [1, т. 2, с. 13].

Тобто від знання і врахування набутого вітчизняного історичного досвіду та ступеня наукового пізнання залежить глибина й ефективність теоретико-методологічного супроводу освітнього процесу й участі суб'єктів державно-громадського управління як демократичною моделлю керівництва ЗЗСО.

Розглянемо два основоположні методологічні підходи, які є важливими в контексті цього дослідження, – людиноцентричний і системний.

Домінанта дитино-, людиноцентризму як методологічного підходу є підґрунтям формування не лише змісту освіти, є не тільки принципом (В. Кремень), процесом (І. Беха), людиноцентрично спрямованою системою освіти (А. Бойко), а й відображає основний вид діяльності ЗЗСО та реалізацію основних прав, свобод і зобов'язань його учасників, коли центральною постаттю в цьому процесі є (людина) дитина [3; 4; 8; 14].

В. Кремень зазначає, що «філософія людиноцентризму – не просто чергове філософське й антропологічне вчення, а перетворення філософування з гуманістичних міркувань як таких на новий тип метафілософії і світогляду, безпосередньо дотичних до вищих смислів буття, які діють через життя і живе мислення». Науковець визначає його як «принцип цілісного розуміння особистості», який відповідає пошукам сучасної соціально-філософської думки і передбачає осмислення феномену людини у Всесвіті. На його думку, принцип людиноцентризму відповідає вимогам і запитам сучасної постіндустріальної цивілізації, яка потребує людини знаючої, творчої, ініціативної і водночас інноваційно мислячої [8, с. 439].

На думку І. Беха, людиноцентризм (стосовно освіти – дитиноцентризм) – це «особистісно-орієнтований педагогічний, зокрема виховний процес», в якому одним із провідних напрямків дослідження має стати ідеологія формувального експерименту у статусі інноваційної виховної технології гуманістичного типу.

Цілком погоджуємося з автором, що «особистісне спілкування стає повноцінним лише коли в ньому інтенсивно утверджується взаємний і довірливий зв'язок, де кожен із партнерів ставиться до іншого з приязню, по-дружньому, підтримує і симпатизує йому» [3, с. 9–18].

А. Бойко надала характеристику ідеального образу людини, яку має формувати людиноцентрично спрямована система освіти, серед найсуттєвіших рис характеру якої звертають на себе увагу такі: «...відкритість інноваціям і змінам; уміння знаходити й обробляти інформацію; здатність критично мислити та приймати самостійні рішення; вміння планувати майбутні дії для досягнення передбачуваних цілей як у суспільному, так і в особистому житті; добре сформовані якості комунікації» [4, с. 47–43].

У реалізації державно-громадського управління як оптимальної демократичної моделі керівництва ЗЗСО людиноцентричний підхід означає, що воно існує й розвивається в контексті єдності всіх його рівнів буття і характеризується цілісністю, інституційною й функційною взаємозумовленістю, повноцінністю й нерозривністю у формуванні людиноцентрованої особистості. Цілком зрозуміло, що людиноцентризм нерозривно пов'язаний безпосередньо з особистісно орієнтованим, полісуб'єктним, культурологічним підходами, оскільки їх реалізація потребує системної діяльності, але їх аналіз не є метою нашого дослідження.

Ще одним методологічним підходом, на якому базуються синергетичний, полісуб'єктно-функційний та інші, який ми вважаємо також основоположним, базовим, є системний підхід.

На думку вітчизняної дослідниці Л. Калініної, системний підхід «надає змогу з'ясувати і осмислити сучасний погляд на феномен управління у різних галузях наукового знання в контексті застосування різних методологій дослідження та трансформації сучасного інформаційного суспільства до активного, вільного, громадянського, демократичного; модернізацію державно-громадського управління та його наближення до громадсько-державної моделі управління, європейських стандартів врядування...» [7, с. 40–41].

Застосування системного підходу в дослідженні державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва ЗЗСО допомагає зрозуміти об'єкт пізнання як структуровану цілісність, розглянути його з точки зору взаємодії цілого й частини, елементів і підсистем, урахувуючи, що поєднання елементів системи є об'єктивним, а єдність забезпечується в результаті структурної впорядкованості системи та її частин, що визначає їх функційні залежності й взаємодію. Разом із тим структурні зв'язки системи регламентують і впорядковують свободу підсистем, створюючи певні межі для них. Як приклад, на рівні ЗЗСО – це накази, постанови, розпорядження стосовно діяльності закладу освіти, які визначаються нормативно-правовими актами; на інших рівнях управління освітою: нормативно-правові акти – законами; закони мають відповідати основним положенням базового закону; базовий закон – Конституції України тощо.

Зазначене вище дозволяє стверджувати, що державно-громадське управління як демократична модель керівництва ЗЗСО – це система, яка фокусується на процесах співорганізації й удосконалення, спільному визначенні сукупності внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків, взаємозв'язку й розвитку, ролі середовища в цих процесах, коли потребує врегулювання суперечливе співвідношення позитивної й негативної діяльності партнерів, їх рівносильного впливу в державно-громадському управлінні, дотримання принципів демократії, гуманізму в організації самоврядування й співуправління в управлінні закладом освіти, продуктом якого має бути узгоджений інноваційний розвиток системи й підсистем, соціальний порядок загалом і правопорядок зокрема, активність і компетентність усіх суб'єктів[13].

Таким чином, досліджуване поняття можна віднести до філософських, органічних юридичних, педагогічних понять, що утворюють понятійне ядро предметного поля філософії, юридичної та педагогічної науки; з другого боку – створення теоретичної моделі, яка за певних умов набуває об'єктивності, статусу наукового поняття, оскільки несе інформацію про свої сутнісні характеристики.

Із юридичного боку, система державно-громадського управління освітою і закладами загальної середньої освіти визначається законодавством, нормативно-правовими актами, що фактично формують нове коло соціально свідомої оцінки управлінських дій і рішень відносно законів розвитку та правозаконності, нового стану свідомості й доктринального їх вираження наукою, що викликають до життя оцінку ступеня єдності завдань, прав, свобод і обов'язків із боку учасників управлінських дій та рішень і формування певною мірою правослухняного соціуму. Тому потребує усвідомлення й переосмислення демократична модель керівництва, якою є державно-громадське розуміння природи, засад, підстав і механізмів такого управління поза реальним буттям індивідів, соціальних груп, учасників освітнього процесу й суспільства загалом [5; 6].

Філософія освіти є фундаментальною основою дослідження проблеми державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва ЗЗСО, як універсальний провідник наукового пізнання й пізнавальний інструмент будь-якого дослідження, потребує також застосування системного підходу й забезпечує множинність підходів, які можна забезпечити при системному підході, і це дає можливість пов'язати аналіз державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва ЗЗСО й контролю за дією системи умов і чинників, властивих соціальній реальності в усьому

її обсязі й цілісності; формування принципової методологічної орієнтації на об'єкти освітнього процесу й управління, структуру закладу освіти, механізми функціонування й розвитку, а також необхідні для цього дослідницькі процедури й засоби, і має надзвичайно важливе значення для забезпечення функціонування і розвитку кожного конкретного закладу освіти. Ця категорія охоплює духовний, освітній, юридичний, правовий, політичний, соціальний, інформаційний, а також соціокультурний і демократичний аспекти [8; 14; 15].

Важливу роль у дослідженні державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва ЗЗСО відіграють філософські та педагогічні принципи, принципи партнерства, зокрема освітнього, і принципи управління освітою та закладами загальної середньої освіти як вихідні положення і вимоги до його запровадження, функціонування та розвитку. Серед них насамперед – відкритість, демократичність, взаємодія, узгодженість, участь і спільне управління. Демократизація освітнього процесу та управління означає забезпечення рівних можливостей, співпрацю, відкритість, гласність, державно-громадське чи громадсько-державне управління, самоорганізацію самоврядних структур, пряме спілкування, діалог, тощо [2; 8; 10; 11].

Б. Чижевський вважає за потрібне враховувати в контексті дослідження теоретико-методологічних аспектів державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва ЗЗСО в сучасних умовах такі філософські принципи формально-логічного мислення: повноти, несуперечності (послідовності), визначеності, обґрунтованості (логічності), абстрактності, необхідності та достатності. Обґрунтовується це тим, що принцип повноти постає як вимога до аксіоматичної теорії управління й характеризує достатність для певних цілей її дедуктивних засобів; принцип обґрунтованості – це процедура наведення тих аргументів, з огляду на які варто застосовувати певне твердження або концепцію управління загалом; принцип абстрагування допомагає чітко розмежовувати реальні й ідеальні компоненти у змісті державно-громадського управління та його відповідності законам і є, на нашу думку, однією із засад успішної організації людини у світі, що дає їй можливість пристосуватися до незнання більшості конкретних фактів навколишньої реальності; принципи необхідності та достатності допомагають здійснювати детальне вирізнення істотних ознак державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва ЗЗСО та суміжних правових категорій (маються на увазі законність, правопорядок, наукова організація праці й навчання, реалізація прав, свобод, обов'язків учасників освітнього процесу) [15, с. 12].

Державно-громадське управління як демократична модель керівництва ЗЗСО не можлива без урахування й дотримання засадничих принципів освітнього партнерства, які мають забезпечувати ефективність і результативність освітнього партнерства: «законності; науковості; цілеспрямованості; освітньої спрямованості; суспільної спрямованості; добровільної участі; підсиленої участі; активної участі» (представлені О. Топузовим у монографії «Освітнє партнерство в системі загальної середньої освіти: теорія і методологія» [12, с. 35-36]).

Нові підходи до характеристики принципів реалізації державно-громадського управління ЗЗСО та його модернізації застосовано під час здійснення фундаментального дослідження відділу економіки та управління ЗСО Інституту педагогіки НАПН України за темою «Управління загальноосвітніми навчальними закладами як активними системами» (науковими співробітниками відділу є автори статті). Принципи представлені й детально обґрунтовані Л. Калініною, науковим керівником дослідження, у монографії. Це принцип нового синергетичного світорозуміння організації державно-громадського управління; принцип визнання та забезпечення можливостей раціонального вибору суб'єктами управління на всіх рівнях освіти; принцип компліментарності; принцип «розростання малого» або підсилення флуктуації;

синергетичний принцип урахування внутрішніх тенденцій розвитку активних систем із визначеною метою [7, с. 43–50].

Таким чином, принципи державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва ЗЗСО мають визначальне значення в його реалізації й розвитку. Вони сприяють пізнанню і дотриманню означених у статті та багатьох інших принципів результативній діяльності держави і суспільного сектору, допомагають визначити характеристику спільної діяльності учасників освітнього процесу й управління після ухвалення правових рішень, учинення дій із метою встановлення справді правових взаємовідносин і взаємодії.

Вважаємо, що є потрібним наукове осмислення й переосмислення теоретичних проблем педагогічної науки в контексті виявлення конкретних особливостей методологічних підходів, засадничих принципів діяльності, природи і змісту державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва ЗЗСО та його відповідності духовним, моральним (натуральним), природним, юридичним, науково-педагогічним законам, забезпечення науково-методичного супроводу, а також виконання практичних завдань і заходів, необхідних для різних етапів і моделей такого управління.

Висновки. Окреслені у статті теоретико-методологічні аспекти державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти як демократичної моделі керівництва ЗЗСО в сучасних умовах сприяють забезпеченню науково-методологічного аналізу сутності й змісту їх компонентів, прогнозуванню та систематизації всього комплексу науково-освітніх, навчально-виховних, культурологічних аспектів і явищ у забезпеченні переходу від прямого адміністративного впливу на форми та технології, які пов'язані з функціонуванням і ефективним розвитком закладів освіти, до прогнозування та моделювання педагогічних і управлінських процесів; способів і механізмів їх реалізації в управлінні й співуправлінні.

Зокрема, потребують опрацювання взаємозв'язок і залежність державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва ЗЗСО в умовах децентралізації, ризиків і викликів сьогодення, з Конституцією України як Основним Законом держави; взаємозв'язок управлінських рішень, законності й реалізації права учасників освітнього процесу на працю та освіту з погляду верховенства права, свобод, волі, обов'язків, зобов'язань; формування громадянина, патріота, креативну особистість з метою її самореалізації в особистому і професійному житті й інноваційному розвитку української держави. Це сприятиме збагаченню методології теоретико-педагогічних досліджень, формулюванню й уведенню в пізнавальний процес нових концептуальних ідей, розробленню й упровадженню нових методологічних підходів тощо.

У контексті осмислення й переосмислення теоретико-методологічних засад державно-громадського управління як демократичної моделі керівництва закладом загальної середньої освіти потребують подальшого дослідження і практичного втілення різні демократичні моделі державно-громадського управління, підготовка керівників закладів освіти і представників органів управління освітою до співпраці і партнерської взаємодії з громадськістю й приватним сектором, тобто з усім суспільством.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. Організоване суспільство: Проблеми суспільної самоорганізації та інституалізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу: у 2 кн. / В. Андрущенко; наук. ред. В. Савельєв. 3-тє вид., виправл., доповн. Київ: Знання України, 2018. Кн. 1: Від мрії до дії. 2018. 659 [1]; Кн. 2: Філософія новітнього державотворення. 2018. 647 с.
2. Березняк Є. С. Реалізація принципу демократизації в управлінській діяльності директора школи. Вид. 2-ге. К.: Генеза, 2003. 80 с.
3. Бех І. Д. Два етапи розвитку педагогічної науки – дві експериментальновиховні стратегії. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2016. Вип. 239. С. 9–18.

4. Бойко А. І. Людиноцентризм як принцип особистісно орієнтованого навчання. *Вища освіта України*. 2008. № 4. С. 37–43.
5. Верховна Рада України. Закон № 2145-VIII «Про освіту». 2017. 5 вересня.
6. Верховна Рада України. Закон № 463-IX «Про повну загальну середню освіту». 2020. 16 січня.
7. Калініна Л. М., Мелешко В. В., Осадчий І. Г., Паращенко Л. М., Топузов М. О. Управління загальноосвітніми навчальними закладами як активними системами: моделі та механізми / Л. М. Калініна (ред.). Київ: Педагогічна думка, 2018. 224 с.
8. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. К.: Педагогічна думка, 2009. С. 439.
9. Лісова Н. І. Теоретико-методичні основи державно-громадського управління розвитком загальної середньої освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2020. 40 с.
10. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. автор. колектив [Л. М. Калініна, О. М. Онаць]. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. Бібліогр.: с. 21. (До 30-річчя незалежності України). URL: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
11. Онаць О. М. Концептуальні засади організаційних механізмів і технологій громадсько-державного управління: посіб. / О. М. Онаць, Л. М. Калініна; за наук. ред. Л. М. Калініної. Київ: Видавничий дім «Сам», 2017. 64 с. URL: http://undip.org.ua/upload/iblock/9d6/17_26_2_1_2_.pdf
12. Топузов О. М. Освітнє партнерство в системі загальної середньої освіти: теорія і методологія. Київ: Інститут педагогіки: Педагогічна думка, 2021. 160 с. URL: <https://doi.org/10.32405/978-966-603-2-2021-160>
13. Топузов О., Калініна Л., Лісова Н., Калініна Г., Малюга М. Партнерські засади державно-громадського управління як предмет розгляду в підручнику для керівника. *Проблеми сучасного підручника*. 2021. № 27. С. 264–276. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-264-276>
14. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія / за ред. В. Г. Кременя. К.: Педагогічна думка. 2008. 472 с.
15. Чижевський Б. Г. (2021). Методологічні засади демократичного управління закладом освіти. *Освітня аналітика України*. 2021. № 1. С. 5–20. DOI: 10.32987/2617-8532-2021-1-5-20.

References:

1. Andrushchenko, V. (Ed.). (2018). *Orhanizovane suspilstvo: Problemy suspilnoi samoorganizatsii ta instytualizatsii v period radykalnykh transformatsii v Ukraina na rubezhi stolit. Dosvid sotsialno-filosofskoho analizu* [Organized society: Problems of social self-organization and institutionalization during the period of radical transformations in Ukraine at the turn of the century: Experience of socio-philosophical analysis]. (Vols. 1–2). Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
2. Berezniak, Ye. S. (2003). *Realizatsiia pryntsyphu demokratyzatsii v upravlinskii diialnosti dyrektora shkoly* [Implementation of the principle of democratization in the management activity of the school head]. Kyiv: Heneza [in Ukrainian].
3. Bekh, I. D. (2016). *Dva etapy rozvytku pedahohichnoi nauky – dvi eksperymentalnovykhovni stratehii* [Two stages of development of pedagogical science - two experimental educational strategies]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya: Pedahohika, psykholohiia, filosofiiia*, 239, 9–18 [in Ukrainian].
4. Boiko, A. I. (2008). *Liudynotsentryzm yak pryntsyph osobystisno oriientovanoho navchannia* [Human-centeredness as a principle of personally-oriented education]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 4, 37–43 [in Ukrainian].
5. On Education, Law of Ukraine No. 2145-VIII dated September 5, 2017 [in Ukrainian].
6. On comprehensive secondary education, Law of Ukraine No. 463-IX dated January 16, 2020 [in Ukrainian].
7. Kalinina, L. M., Meleshko, V. V., Osadchyi, I. H., Parashchenko, L. M., & Topuzov, M. O. (Ed.). (2018). *Upravlinnia zahalnoosvitnimy navchalnymy zakladamy yak aktyvnymy systemamy: modeli ta mekhanizmy* [Management of general education institutions as active systems: models and mechanisms]. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

8. Kremen, V. H. (Ed.). (2009). *Filosofiiia liudynotsentryzmu v stratehiikh osvithnoho prostoru* [The philosophy of human-centeredness in educational space strategies]. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
9. Lisova, N. I. (2020). *Teoretyko-metodychni osnovy derzhavno-hromadskoho upravlinnia rozvytkom zahalnoi serednoi osvity* [Theoretical and methodological foundations of state and public management of the development of general secondary education]. (Doctor's thesis). The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy. Cherkasy [in Ukrainian].
10. Kremen, V. H. (Ed.). (2021). *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini* [National report on the state and prospects of education development in Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian].
11. Onats, O. M., & Kalinina, L. M. (Ed.). (2017). *Kontseptualni zasady orhanizatsiinykh mekhanizmiv i tekhnolohii hromadsko-derzhavnoho upravlinnia* [Conceptual principles of organizational mechanisms and technologies of public-state management]. Kyiv [in Ukrainian].
12. Topuzov, O. M. (2021). *Osvitnie partnerstvo v systemi zahalnoi serednoi osvity: teoriia i metodolohiia* [Educational partnership in the general secondary education system: theory and methodology]. Kyiv [in Ukrainian].
13. Topuzov, O., Kalinina, L., Lisova, N., Kalinina, H., & Maliuha, M. (2021). *Partnerski zasady derzhavno-hromadskoho upravlinnia yak predmet rozghliadu v pidruchnyku dlia kerivnyka* [Partnership principles of public administration as a subject of consideration in a textbook for managers]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 27, 264–276. Retrieved from <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-264-276> [in Ukrainian].
14. Kremen, V. H. (Ed.). (2008). *Fenomen innovatsii: osvita, suspilstvo, kultura* [The phenomenon of innovation: education, society and culture]. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
15. Chyzhevskiy, B. H. (2021). *Metodolohichni zasady demokratychnoho upravlinnia zakladom osvity* [Methodological principles of democratic management of an education institution]. *Osvitnia analityka Ukrainy*, 1, 5–20. Retrieved from 10.32987/2617-8532-2021-1-5-20 [in Ukrainian].

Onats O. M.,
orcid.org/0000-0003-3323-1289
Chizhevsky B. G.,
orcid.org/0000-0002-7878-1180

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE STATE PUBLIC
ADMINISTRATION AS A DEMOCRATIC MODEL OF MANAGEMENT OF GENERAL
SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS IN MODERN CONDITIONS**

The article defines the theoretical and methodological aspects of state-public administration as a democratic model of management of general secondary education institutions in modern conditions, which is especially important in the conditions of war, martial law and preparation for the post-war recovery of Ukraine and education. In particular, two fundamental methodological approaches are substantiated in the article such as human-centered and systemic. It is stated that the methodology of the state-community as a democratic model of the management of general secondary education institutions has features as a philosophic, legal and pedagogical category and their content is revealed. Basic principles based on research results are outlined. It is proved that the modern state and public management of a general secondary education institution is a complex, dynamic category, which involves the use of a complex of research measures that form the appropriate categorical apparatus.

This process is quite diverse in its organizational, accompanying, control forms, content, modelling, implementation methods and means of construction. It is concluded that state-public administration as a democratic model of management of a general secondary education institution is a system that focuses on the processes of co-organization and improvement, joint determination of the set of internal and external relationships, interconnection and development, the role of the environment in these processes, when it needs regulation the contradictory ratio of positive and negative activities of partners, their equal influence in state and public administration, observance of the principles of democracy, humanism in the organization of self-government and co-management in the management of an education institution, the product of which should be the coordinated innovative development of the

system and subsystems, the social order in general and law and order, in particular, the activity and competence of all subjects.

Key words: public administration, theoretical and methodological aspects, general secondary education institutions, democratic leadership model, methodological approaches, principles.

Дата надходження статті: 07.09.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент Головка М. В.

УДК 373.5.014.62:005.56

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi54.483>

Попович Л. М.;

orcid.org/0000-0001-8231-8124

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКА ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті визначено сутність поняття «державно-громадська партнерська взаємодія» в управлінні закладами загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО); представлено результати опитування керівників експериментальних ЗЗСО, членів асоціації керівників шкіл України (АКШУ) щодо стану державно-громадського управління у їх практичній діяльності, державно-громадської партнерської взаємодії в управлінні закладами загальної середньої освіти в умовах розвитку місцевого самоврядування; визначено характерні ознаки державно-громадської партнерської взаємодії в управлінні закладами загальної середньої освіти.

Визначено, що в умовах розвитку місцевого самоврядування й децентралізації влади, передання повноважень від центральних органів влади до органів місцевого самоврядування, територіальних громад є вже напрацьований позитивний досвід, здійснюється науково-методичне обґрунтування проблеми, проте існує потреба розроблення нової концепції, змісту, форм і механізмів реалізації державно-громадської партнерської взаємодії в управлінні закладами загальної середньої освіти.

Авторкою розглянуто умови успішного впровадження державно-громадської партнерської взаємодії в управлінні закладами загальної середньої освіти та акцентовано на провідній ролі мотивації насамперед керівників та їхніх управлінських команд, органів самоврядування закладів освіти, територіальних громад, інших партнерів – органів влади та управління загальною середньою освітою, органів місцевого самоврядування, місцевої спільноти, роботодавців, меценатів, приватних структур – із розподілом функцій і відповідальності.

На основі контент-аналізу теоретичних джерел і нормативно-правових документів, а також урахування результатів дослідження виявлено й обґрунтовано характерні ознаки державно-громадської партнерської взаємодії в управлінні закладами загальної середньої освіти в педагогічній практиці.

Ключові слова: державно-громадська партнерська взаємодія; управління закладами загальної середньої освіти; характерні ознаки; державно-громадське управління; взаємодія між державою й громадським сектором.

Постановка проблеми. Зміни в управлінні загальною середньою освітою в Україні передбачають упровадження нових моделей державно-громадського управління, автономію закладів освіти, їх інноваційний розвиток, якісні зміни в освітньому процесі й управлінні в умовах децентралізації та трансформаційних процесів в освіті.